

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO

ROK SZKOLNY 2017/2018

I. GŁÓWNE ŹRÓDŁA OCENIANIA

1. **Wypowiedzi ustne:**
 - a) zgodność z tematem
 - b) poprawność gramatyczna
 - c) bogactwo słownictwa
 - d) porządek wewnętrzny wypowiedzi
 - e) wyraźne i wyraziste wymawianie, intonacja i prawidłowe akcentowanie (np. wygłaszanie z pamięci)
 - f) kultura języka
 - g) umiejętność formułowania własnych sądów i opinii.

2. **Prace pisemne (wybór kryteriów odpowiednio do rodzaju pracy):**
 - a) zawartość treściowa:
 - zgodność z tematem
 - trafny dobór materiału
 - oryginalne ujęcie tematu
 - umiejętność formułowania własnych sądów i opinii
 - b) poziom językowy pracy:
 - bogactwo słownictwa
 - jasność i precyzja języka
 - poprawność gramatyczna
 - c) forma pracy:
 - zachowanie charakterystycznych cech określonej formy wypowiedzi (opis, opowiadanie twórcze i odtwórcze, list, notatka, zaproszenie, ogłoszenie)
 - spójność wewnętrzna tekstu
 - graficzna organizacja wypowiedzi (np. akapity, zgodność z planem)
 - d) poprawność ortograficzna i interpunkcyjna,
 - e) estetyka pracy:
 - czytelność pisma
 - ogólny wygląd pracy.

3. **Czytanie (głośne i ciche ze zrozumieniem)**

4. **Zadania domowe, prace dodatkowe oceniane jak wyżej (ustne lub pisemne).**

5. **Aktywność (oceniana w systemie „+”, „-“)**
 - + czynna
 - bierna.

3 x plus = bdb 3 x minus = ndst

6. **Zeszyt przedmiotowy:**
 - estetyka

- systematyczne prowadzenie
- poprawność ortograficzna i interpunkcyjna zapisów.

7. Praca w grupie.

8. OCENA SPRAWDZIANÓW ORTOGRAFICZNYCH

Błędy zasadnicze:

„rz – ż” – „sz”

„ch – h”

„u – ó”

małe i wielkie litery

„nie” przed osobowymi formami czasowników

1 błąd zasadniczy powoduje obniżenie oceny o 1 stopień

3 błędy drugorzędne = 1 ort. zasadniczy

3 błędy interpunkcyjne = 1 ort. zasadniczy

Dyktando ocenia się począwszy od oceny celującej (cel).

9. OCENA TESTÓW PUNKTOWANYCH

100%	cel
99-91%	bdb
90-75%	db
74-51%	dst
50-31%	dop
30-0%	ndst

II. OGÓLNE ZASADY OCENIANIA

Podstawą do wystawienia oceny śródrocznej oraz oceny rocznej z języka polskiego jest **średnia ważona** obliczana w następujący sposób:

1. Każdej ocenie bieżącej przyporządkowuje się liczbę naturalną, oznaczającą jej wagę w hierarchii ocen.

2. Średnią ważoną oblicza się jako iloraz. Podstawą obliczeń są wszystkie otrzymane oceny; w przypadku prac poprawianych – obie oceny (ocena ze sprawdzianu i ocena z poprawy sprawdzianu). Plusy i minusy w ocenie bieżącej liczy się w następujący sposób:

3+ jako 3,5

3- jako 2,75

3. Średniej ważonej przyporządkowuje się ocenę szkolną następująco:

Od 1,51 do 2,55 dopuszczający

Od 2,56 do 3,59 dostateczny

Od 3,60 do 4,59 dobry

Od 4,60 do 5,29 bardzo dobry

5, 30 i wyżej celujący

4. Źródła oceniania i ich waga:

Całogodzinny sprawdzian lub praca klasowa, udział w 2-gim lub 3-cim etapie konkursu wojewódzkiego z języka polskiego;	3
Wypowiedź ustna, kartkówka, udział w konkursie przedmiotowym miejskim lub rejonowym;	2
Aktywność na lekcji, zadania domowe, praca w grupach, zeszyt przedmiotowy, udział w szkolnym etapie konkursów przedmiotowych;	1

5. Ocenę śródroczną wyliczamy jako średnią ważoną wszystkich ocen uzyskanych w pierwszym okresie.

6. Ocenę roczną wyliczamy jako średnią ważoną wszystkich ocen uzyskanych w ciągu roku.

7. Dodatkowe regulacje dotyczące pracy na lekcji znajdują się w kontrakcie zawierającym na początku roku szkolnego pomiędzy nauczycielem a uczniami.

III. WYMAGANIA EDUKACYJNE I SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY IV

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem
- formułuje pytania i udziela odpowiedzi odpowiednie do sytuacji komunikacyjnej
- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje
- wygłasza teksty utworów z pamięci
- rozumie uwagi nauczyciela, stosuje się do nich

Czytanie:

- rozumie ogólny sens czytanych utworów
- stara się płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym czytać głośno teksty
- zna podstawowe elementy budowy świata przedstawionego w utworze
- odróżnia wypowiedzi narratora i bohatera utworu
- wie, czym jest wers, zwrotka

Słuchanie:

- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
- reaguje na wypowiedzi innych w sposób werbalny i niewerbalny (mimiką, gestem, postawą)
- podaje potrzebne informacje z wysłuchanego komunikatu

Pisanie:

- buduje proste wypowiedzi na podany temat
- z pomocą nauczyciela zapisuje dialog, układa plan ramowy wypowiedzi, zapisuje kilkuzdaniowe opowiadanie odtwórcze

- instruowany przez nauczyciela lub innych uczniów uzupełnia prosty schemat, tabelę
- zna podstawowe zasady ortograficzne i interpunkcyjne
- stara się o estetykę zapisu wypowiedzi

Nauka o języku:

1 Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne do podanych)
- składni (z pomocą nauczyciela buduje poprawne zdania pojedyncze, wyróżnia części główne zdania, odróżnia wypowiedzenia pojedyncze od złożonych, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu)
- fleksji (wskazuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu, z pomocą nauczyciela określa formę odmiennych części mowy)
- fonetyki (zna alfabet, dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby), zauważa różnicę między pisownią a wymową)

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej (oficjalnej i prywatnej)
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji
- dobiera intonację zdaniową, formułuje pytania i odpowiedzi w związku z konkretną lub wyobrażoną sytuacją życiową
- wypowiada się w sposób logiczny i uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne
- składa życzenia, gratulacje
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
- stosuje się do uwag nauczyciela i podejmuje próby doskonalenia wypowiedzi
- wypowiada się na temat składników dzieła filmowego i teatralnego (gra aktorów, muzyka, scenografia)

Czytanie:

- podejmuje rozmowę na temat sensu opowiadania, powieści, wiersza, artykułu
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, przypisu, tabeli, notatki, schematu
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe
- wskazuje epitety, porównania i przenośnie
- posługuje się pojęciem wersu i zwrotki, wskazuje zawarte w nich treści
- odróżnia nadawcę od autora i odbiorcy tekstu, wskazuje narratora i osobę mówiącą w wierszu
- nazywa w tekście prozatorskim elementy świata przedstawionego

Słuchanie:

- tworzy notatkę na podstawie wysłuchanego komunikatu: uzupełnia tabelę, schematy, z pomocą nauczyciela formułuje kilkuzdaniową wypowiedź
- słucha innych i uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów

Pisanie:

- konstruuje wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych
- samodzielnie zapisuje dialog
- buduje ramowy plan wypowiedzi w formie równoważników zdań, zdań pytających i oznajmujących
- z pomocą nauczyciela redaguje opowiadanie odtwórcze i twórcze, opis, list prywatny, zaproszenie, ogłoszenie

- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu
- stosuje podstawowe zasady ortografii i interpunkcji
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne

Nauka o języku:

1 Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście)
- składni (dostrzega funkcję głównych części zdania, konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone, odróżnia zdanie od równoważnika zdania, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych)
- fleksji (wskazuje rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki, przysłówki, przyimki; określa formy gramatyczne odmiennych części mowy; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenia złożone, stara się używać w wypowiedziach poprawnych form)
- fonetyki (wykorzystuje umiejętność dzielenia wyrazów na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do następnej linii)

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- przedstawia własne zdanie w rozmowie
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy sytuacjami dnia codziennego
- formułuje logiczne pytania i odpowiedzi
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
- opisuje i zachęca w wypowiedziach związanych z różnymi tekstami kultury
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu; stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimika, gest)
- wypowiada się na temat składników dzieła filmowego i teatralnego (gra aktorów, muzyka, scenografia), rozpoznaje adaptację filmową, wskazuje zależności między pierwowzorem literackim a dziełem filmowym lub teatralnym

Czytanie:

- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym, wskazuje treści przenośne, próbuje je wyjaśnić
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji
- odróżnia teksty poetyckie od prozatorskich, wskazuje charakterystyczne cechy rodzajowe
- wskazuje środki stylistyczne (przenośnia, porównanie, epitet) i określa ich funkcje
- wyróżnia elementy świata przedstawionego w opowiadaniu i baśni
- posługuje się pojęciami: narrator, bohater, rym, wers, zwrotka, nadawca, odbiorca
- odczytuje i wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce

Słuchanie

- koncentruje uwagę podczas słuchania wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów, przekazuje najważniejsze treści
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
- na podstawie słuchanego tekstu rysuje plan, ilustracje do tekstu, formułuje pytania
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu

Pisanie

- stosuje wypowiedzenia pojedyncze i złożone w tworzonej wypowiedzi
- zapisuje dialog w opowiadaniu
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi

- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze, opis, list prywatny, prostą notatkę, zaproszenie, ogłoszenie
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi, poprawia je
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi

Nauka o języku:

1 Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi, unikając powtórzeń i błędów stylistycznych)
- składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone, celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej, stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji, zwykle poprawnie wskazuje podmiot i orzeczenie, rozróżnia zdanie pojedyncze od złożonego i równoważnika zdania, wydziela zdania ze względu na cel wypowiedzi)
- fleksji (wskazuje rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki, przysłówki, przymyki; określa formę gramatyczną odmiennych części mowy, łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenia złożone, poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym)
- fonetyki (stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby w poprawnym ich zapisie)

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
- stosuje odpowiednie słownictwo, buduje wypowiedź o charakterze opisu lub instrukcji
- podejmuje próby interpretacji przenośnych treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania, zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka
- płynnie wypowiada się na temat sztuki filmowej i teatralnej

Czytanie

- odczytuje i wyjaśnia treści przenośne i symboliczne utworu
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby podkreślić jego sens
- wyjaśnia poetyckie środki stylistyczne (przenośnia, porównanie, epitet) w utworach z listy lektur przewidzianych programem nauczania, wskazuje ich funkcje
- posługuje się pojęciami: narrator, bohater, rym, wers, zwrotka, nadawca, odbiorca, podmiot liryczny
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach w tworzeniu własnych wypowiedzi

Słuchanie

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów prozatorskich i poetyckich
- wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu
- nazywa intencje nadawcy komunikatu

Pisanie

- komponuje poprawne pod względem składniowym, stylistycznym i językowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji
- redaguje instrukcje użytkowe i reguły zachowań w różnych sytuacjach życiowych
- dokonuje autokorekty napisanego tekstu

Nauka o języku:

1 Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej)
- składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzi złożonych; wskazuje podmiot i orzeczenie, rozróżnia zdanie pojedyncze od złożonego i równoważnika zdania, wydziela zdania ze względu na cel wypowiedzi)
- fleksji (w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, zna ich formy gramatyczne)
- fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów)

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania
- podejmuje rozmowę na temat dzieła spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie czwartej
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych

Czytanie

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym teksty spoza listy lektur przewidzianej programem nauczania
- odczytuje głośno utwory poetyckie i prozatorskie i dokonuje ich interpretacji

Słuchanie

- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich (także spoza listy lektur)

Pisanie

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi

1

Nauka o języku:

- Świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki
- poszerza wiedzę językową o treści wykraczające poza przewidziane programem nauczania dla klasy czwartej.

IV. WYMAGANIA EDUKACYJNE I SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie

- nawiązuje kontakt werbalny z kolegami i nauczycielem,
- formułuje pytania i odpowiedzi odpowiednie do sytuacji komunikacyjnej,
- potrafi samodzielnie połączyć kilka zdań w logiczną wypowiedź,
- zachowuje porządek chronologiczny w opowiadaniu i streszczeniu,

- nazywa cechy, opisując przedmioty, krajobraz, wygląd postaci,
- potrafi zastosować słownictwo wyrażające prośbę i polecenie, zaproszenie, przeprosiny,
- potrafi opanować pamięciowo tekst prozatorski lub poetycki,
- zna najważniejsze zasady poprawności językowej, dzięki którym jego wypowiedzi są zrozumiałe dla odbiorcy,
- stosuje się do zaleceń nauczyciela w doskonaleniu umiejętności komunikacji werbalnej,
- zna podstawowe niewerbalne środki wypowiedzi wzbogacające komunikat werbalny.

Czytanie

- czyta teksty cicho i rozumie ich ogólny sens,
- czyta teksty głośno i z pomocą nauczyciela stara się poprawnie akcentować oraz artykułować wyrazy,
- zna zasady intonacji zdaniowej,
- zna podział tekstów na artystyczne i użytkowe, prozatorskie i poetyckie,
- zna podstawowe pojęcia związane ze światem przedstawionym utworu (opowiadania, baśni, legendy, mitu),
- odczytuje dane z różnych przekazów informacji (instrukcja, zaproszenie, schemat).

Słuchanie

- słucha i rozumie sens poleceń oraz prostych instrukcji,
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych w słuchanym tekście,
- potrafi sformułować pytania zamknięte do najważniejszych treści słyszanej wypowiedzi,
- rozumie intencję nadawcy wypowiedzi.

Pisanie

- buduje wypowiedzenia proste i złożone, kilkuzdaniowe wypowiedzi na określony temat,
- redaguje proste opowiadanie z dialogiem i opis
- streszcza nieskomplikowane teksty fabularne,
- zna podstawowe cechy tekstów użytkowych (list, zaproszenie, ogłoszenie, instrukcja),
- nazywa cechy wyglądu postaci fikcyjnej lub rzeczywistej, zna zasady opisu cech charakteru postaci,
- w najprostszej formie zapisuje informacje wybrane z tekstu,
- zapisuje informacje w tabeli, na schemacie i wykresie,
- tworzy plan ramowy, a z pomocą nauczyciela dopisuje wydarzenia szczegółowe,
- zna podstawowe zasady ortografii i interpunkcji,
- stosuje zasady estetycznego zapisu,
- zna zasady organizacji i kompozycji wypowiedzi pisemnej.

Nauka o języku:

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne z podanych w rozsypance, zna wybrane związki frazeologiczne pochodzenia biblijnego i mitologicznego, przysłowia),
- składni (z pomocą nauczyciela rozpoznaje rodzaje wypowiedzeń – pojedyncze, złożone, zdanie, równoważnik zdania, zna różne typy wypowiedzeń – oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, zauważa zespoły składniowe w wypowiedzeniu pojedynczym, rysuje wykres graficzny zdania pojedynczego, zna zasady interpunkcji zdania pojedynczego i wypowiedzenia złożonego),
- fleksji (z pomocą nauczyciela rozpoznaje formę i funkcję odmiennych i nieodmiennych części mowy przewidzianych w programie nauczania),

- fonetyki (zna alfabet, dzieli wyrazy na głoski, litery, sylaby, z pomocą nauczyciela zauważa różnicę między wymową a zapisem głosek).

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- angażuje się w rozmowę na określony temat,
- buduje kilkuzdaniowe wypowiedzi ustne,
- opowiada, streszcza i opisuje, używając odpowiednio dobranego słownictwa,
- buduje wypowiedzi o charakterze prośby, polecenia,
- używa odpowiedniego słownictwa, formułując zaproszenie, prośbę, przeprosiny, odmowę,
- wygłasza z pamięci teksty prozatorskie lub poetyckie, zwraca uwagę na słowa-klucze, zmienia tempo, posługuje się pauzą,
- pracuje nad poprawnością językową wypowiedzi,
- doskonali umiejętności komunikacji werbalnej, stosując się do zaleceń nauczyciela,
- wzbogaca komunikat werbalny pozajęzykowymi środkami wyrazu.

Czytanie

- rozumie ogólny sens tekstów czytanych cicho, zauważa ich sens metaforyczny,
- płynnie czyta teksty głośno, poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy,
- stosuje zasady intonacji zdaniowej,
- rozróżnia teksty artystyczne i użytkowe, prozatorskie i poetyckie,
- rozumie podstawowe pojęcia związane ze światem przedstawionym utworu fabularnego oraz ze stylistyką i rytmizacją tekstu poetyckiego,
- wyszukuje, rozpoznaje i rozumie informacje zawarte w artykule, instrukcji, schemacie, notatce, wykresie.

Słuchanie

- potrafi zrekonstruować sens słyszanych wcześniej poleceń, instrukcji, innych wypowiedzi,
- selekcjonuje i wykorzystuje usłyszane informacje w samodzielnie tworzonym tekście,
- na podstawie słyszanego tekstu potrafi sformułować pytania zamknięte do najważniejszych jego treści.

Pisanie

- pisze wypowiedzi o charakterze artystycznym (opowiadanie z dialogiem, opis) i użytkowym (list, telegram, zaproszenie, zawiadomienie, instrukcja),
- opisuje cechy zewnętrzne i wewnętrzne postaci fikcyjnej lub rzeczywistej,
- zapisuje najważniejsze informacje w formie kilku zdań, wpisu danych w tabelę, na schemacie, wykresie,
- pisze streszczenie utworu,
- tworzy plan ramowy, a z pomocą nauczyciela plan szczegółowy,
- zna i stosuje zasady ortografii i interpunkcji,
- stosuje zasady estetycznego zapisu oraz organizacji i kompozycji wypowiedzi pisemnej.

Nauka o języku:

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (dopisuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wyjaśnia znaczenie i pochodzenie wybranych frazeologizmów biblijnych i mitologicznych, przysłów, powiedzeń),

- składni (rozpoznaje rodzaje wypowiedzi – pojedyncze i złożone, zdanie, równoważnik zdania, wyróżnia różne ich typy – oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, wskazuje zespoły składniowe w zdaniu, rysuje wykres graficzny zdania pojedynczego),
- fleksji (zna podstawowe formy i funkcje odmiennych i nieodmiennych części mowy przewidzianych w programie nauczania),
- fonetyki (posługuje się alfabetem, poprawnie artykułuje głoski, uwzględnia różnicę między zapisem a wymową samogłosek nosowych, głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, oznacza miękkość głosek przez *i* oraz kreseczkę).

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- podtrzymuje kontakt werbalny z kolegami i nauczycielem, aby wykonać, sprawdzić i poprawić powierzone mu zadanie indywidualne,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na tematy związane z codziennymi sytuacjami, samodzielnie wypowiada się na temat przeczytanych lektur,
- argumentuje swoje stanowisko, odwołując się do doświadczeń życiowych oraz przeczytanego tekstu,
- opowiada i opisuje, stosując odpowiednie słownictwo,
- posługuje się komunikatem różnego typu,
- wygłaszając tekst z pamięci, zwraca uwagę na ważne jego treści, zmusza odbiorcę do refleksji,
- stosuje się do norm językowych.

Czytanie:

- czyta teksty cicho, rozumiejąc ich sens na poziomie semantycznym, oraz odkrywa znaczenia przenośne,
- stosuje zasady wyrazistej artykulacji i intonacji w czasie płynnego czytania głośnego tekstów literackich,
- rozpoznaje i wskazuje charakterystyczne cechy różnych tekstów kultury (teksty literackie, użytkowe, publicystyczne, popularnonaukowe, przedstawienia teatralne i filmy, przekazy ikoniczne),
- rozpoznaje i omawia elementy świata przedstawionego w utworze fabularnym,
- odczytuje i wykorzystuje dane z artykułów, instrukcji, schematów, tabeli, wykresów itp.

Słuchanie:

- słuchając tekstu artystycznego, rozumie jego sens przenośny,
- słucha poleceń, instrukcji, innych wypowiedzi uczniów i nauczyciela w celu sporządzania samodzielnych notatek,
- wybiera i wykorzystuje informacje ze słyszanego tekstu dla stworzenia własnej wypowiedzi.

Pisanie:

- korzystając z pomocy nauczyciela, buduje spójne wypowiedzi odpowiednie do sytuacji nadawczo-odbiorczej, stosując właściwe słownictwo i struktury składniowe,
- redaguje teksty użytkowe, takie jak: sprawozdanie, instrukcja, przepis, list, zaproszenie, ogłoszenie,
- charakteryzuje jak najpełniej postać literacką lub rzeczywistą, podaje i opisuje cechy wyglądu, osobowości i charakteru,
- notuje informacje w wybranej formie (wypowiedź kilkuzdaniowa, tabela, schemat), stosuje zasadę zwięzłości,
- tworzy plan ramowy, szczegółowy i swobodnie go przekształca,
- stosuje charakterystyczne elementy świata przedstawionego oraz właściwą jego konstrukcję w opowiadaniu, baśni, legendzie,
- dba o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną pisanej wypowiedzi.

Nauka o języku:

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (stosuje w zdaniu wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wykorzystuje wybrane frazeologizmy biblijne i mitologiczne, przysłowia, powiedzenia w wypowiedziach ustnych i pisemnych),
- składni (rozpoznaje i nazywa rodzaje wypowiedzi – pojedyncze, złożone, zdania, równoważniki zdań, typy wypowiedzi – oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, wyróżnia zespoły składniowe w wypowiedzeniu pojedynczym, rysuje wykres graficzny zdania pojedynczego, stosuje zasady interpunkcji zdania pojedynczego i złożonego),
- fleksji (poprawnie stosuje odmienne i nieodmienne formy przewidzianych w programie nauczania części mowy, trafnie nazywa ich funkcję),
- fonetyki (posługuje się alfabetem, stosuje wiadomości dotyczące różnicy między wymową a zapisem samogłosek nosowych, głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, poprawnie zapisuje zmiękczenia).

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z kolegami oraz nauczycielem, aby skorygować lub udoskonalić powierzone zadanie indywidualne czy zespołowe,
- udziela twórczych wskazówek, instrukcji co do sposobu pracy grupy, istotnych dla rozwiązania zadania, wykonania polecenia,
- prowadzi (rozpoczyna, podtrzymuje, kończy) rozmowę na temat codziennych sytuacji,
- stawia problemowe pytania dotyczące przeczytanej lektury,
- argumentuje swoje stanowisko w rozmowie, powołując się na tekst kultury, ustosunkowuje się do wypowiedzi innych kolegów, rozwija problem przez porównanie innych znanych mu tekstów,
- twórczo opowiada i opisuje,
- dostosowuje rodzaj komunikatu do sytuacji nadawczo-odbiorczej i celu wypowiedzi,
- wygłaszając tekst z pamięci, wskazuje na funkcję ekspresywną i metajęzykową utworu,
- dokonuje korekty własnej wypowiedzi.

Czytanie:

- czyta teksty cicho i rozumie ich sens na poziomie semantycznym oraz krytyczno-twórczym,
- płynnie czyta głośno i podkreśla sensy utworu ważne dla rozumienia na poziomie semantycznym i krytycznym,
- analizuje charakterystyczne cechy różnych tekstów kultury,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- odczytuje, przetwarza, wykorzystuje dane z artykułów, instrukcji, schematów, wykresów, tabel

Słuchanie:

- słuchając tekstu artystycznego, zauważa i analizuje jego sens przenośny,
- słucha poleceń, instrukcji w celu samodzielnego lub zespołowego wykonania zadania; innych wypowiedzi uczniów i nauczyciela w celu sporządzania samodzielných notatek,
- słuchając tekstu, analizuje informacje w celu wykorzystania ich we własnej wypowiedzi.

Pisanie:

- samodzielnie buduje spójne wypowiedzi dostosowane do sytuacji komunikacyjnej, dobierając słownictwo i struktury składniowe świadczące o systematycznym kształceniu kompetencji językowych,

- pisze pełną charakterystykę postaci fikcyjnej lub rzeczywistej, przedstawiając, oprócz cech osobowości i charakteru, motywy jej postępowania, dokonuje oceny postaw bohatera,
- dopasowuje formę notatki do rodzaju zapisanych informacji,
- komponuje i pisze opowiadanie, baśń, legendę z zachowaniem ich cech gatunkowych,
- dba o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną pisanej wypowiedzi,
- samodzielnie redaguje teksty użytkowe.

Nauka o języku:

Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (stosuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, związki frazeologiczne pochodzenia biblijnego lub mitologicznego, przysłowia i powiedzenia w tekście, wzbogacając język wypowiedzi),
- składni (klasyfikuje wypowiedzenia – pojedyncze, złożone, zdania, równoważniki zdania, wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe – stosuje je w dłuższej wypowiedzi, analizuje budowę logiczno-składniową zdania pojedynczego – wyróżnia zespoły składniowe, rysuje wykres graficzny, stosuje poprawny szyk wyrazów w zdaniu, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzenia pojedynczego i złożonego),
- fleksji (poprawnie stosuje w wypowiedziach ustnych oraz pisemnych formy odmienne i nieodmienne części mowy przewidzianych w programie nauczania, analizuje ich funkcję w zdaniu),
- fonetyki (bezbłędnie posługuje się alfabetem, swobodnie stosuje wiadomości dotyczące różnicy między wymową a zapisem samogłosek nosowych, głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, poprawnie zapisuje zmiękczenia).

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- formułuje twórcze uwagi, polecenia, instrukcje, dzięki czemu uczestniczy w planowaniu, usprawnianiu, kontrolowaniu i ocenie pracy zespołu czy grupy,
- rozpoczyna rozmowę na temat lektury od postawienia problemu,
- tworzy bezbłędne pod względem językowym komunikaty,
- wygłasza teksty z pamięci, dokonując analizy i interpretacji ważniejszych jego sensów,
- umiejętnie, w zależności od sytuacji komunikacyjnej, wykorzystuje werbalne i niewerbalne środki językowe.

Czytanie:

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym różne teksty kultury nieobjęte listą lektur przewidzianą w programie nauczania,
- interpretuje elementy świata przedstawionego i kompozycję utworu literackiego.

Słuchanie:

- dokonuje analizy i interpretacji niektórych sensów przenośnych słuchanego tekstu artystycznego (również spoza listy lektur objętej programem),
- słuchając różnych tekstów, dokonuje selekcji informacji w celu wykorzystania ich w sytuacjach nietypowych.

Pisanie:

- wykazuje się samodzielnością, twórczym ujęciem tematu, pomysłową formą, przemyślaną kompozycją i poprawnością językową w wypowiedziach pisemnych,
- proponuje własne, ciekawe i urozmaicone pod względem graficznym formy notatek,
- podejmuje próby formułowania wypowiedzi na temat przeczytanych lektur.

Nauka o języku:

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji, fonetyki,
- poszerza wiedzę językową o treści wykraczające poza przewidziane programem nauczania dla klasy V,
- wykazuje się szczególną dbałością o zachowanie norm poprawnościowych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.

V. WYMAGANIA EDUKACYJNE I SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY VI

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- buduje wypowiedzi na temat,
- formułuje odpowiednie do sytuacji komunikacyjnej pytania i odpowiedzi,
- przedstawia swoje zdanie w dyskusji,
- zna zasady kulturalnej rozmowy,
- stosuje w opowiadaniu wypowiedzenia proste i rozwinięte, pojedyncze i złożone,
- wprowadza dialog w mowę opowieściową,
- mówi o swoich przeżyciach w danej sytuacji, nazywa przeżycia bohatera literackiego,
- nazywa cechy bohatera, wyciąga proste wnioski dotyczące jego postępowania,
- wygłasza z pamięci teksty poetyckie lub prozatorskie,
- jako nadawca i odbiorca komunikatu korzysta z niewerbalnych środków wyrazu,
- stara się stosować do podstawowych zasad poprawności językowej.

Czytanie:

- czyta odpowiednio dobrane teksty literackie i rozumie ich treść,
- rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową,
- rozumie zależność między użytymi w tekście środkami stylistycznymi a jego treścią,
- wyróżnia postać mówiącą w różnych gatunkach i rodzajach literackich,
- rozróżnia pojęcia *fabuła*, *akcja*, *wątek*,
- wie, czym się różni opowiadanie od powieści,
- dostrzega podobieństwa i różnice między światem przedstawionym w literaturze a rzeczywistością,
- odczytuje teksty kultury: komiks, obraz, rzeźbę,
- zauważa podobieństwa i różnice między utworem literackim a jego adaptacją filmową czy teatralną,
- zauważa w tekście reklamy słownictwo wyrażające perswazję.

Słuchanie:

- słucha wypowiedzi rozmówców,
- dokonuje przekładu intersemiotycznego wysłuchanego komunikatu, np. wykonuje ilustrację do tekstu, piosenki.

Pisanie:

- buduje dłuższe wypowiedzi za pomocą różnych wypowiedzeń pojedynczych i złożonych,
- wplata dialog w tekst narracyjny,
- redaguje opowiadanie twórcze i odtwórcze,
- wypełnia druki urzędowe i pocztowe,
- opisuje wskazane elementy dzieła plastycznego,
- streszcza tekst w porządku chronologicznym,
- nazywa cechy charakteru i osobowości postaci literackiej,
- komponuje plan wypowiedzi,
- przestrzega podstawowych zasad poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej oraz estetyki redagowanej wypowiedzi.

Nauka o języku:

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (zna pojęcie głoski i litery; dostrzega różnicę między głoską dźwięczną i bezdźwięczną, nosową i ustną, twardą i miękką, między zapisem a wymową głoski; dzieli wyrazy na sylaby),
- słownictwa (dopasowuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne; potrafi zastosować wybrane związki frazeologiczne pochodzenia biblijnego, mitologicznego, przysłowia; rozumie znaczenie wyrazów),
- fleksji (z pomocą nauczyciela rozpoznaje formę i funkcję odmiennych części mowy; wskazuje nieodmienne części mowy),
- składni (z pomocą nauczyciela rozpoznaje części zdania, zna ich funkcję składniową; odróżnia zdanie złożone współrzędnie od zdania złożonego podrzędnie).

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- buduje spójne, logiczne wypowiedzi, posługując się poprawnym słownictwem,
- przedstawia swoje stanowisko w dyskusji, dobierając rzeczowe argumenty,
- stosuje się do zasad kulturalnej dyskusji,
- opowiada, stosując różnego rodzaju wypowiedzenia,
- wzbogaca opowiadanie dialogiem; stosuje opis własnych przeżyć, mówi o przeżyciach bohatera literackiego,
- charakteryzuje bohatera literackiego, formułuje ocenę jego postępowania,
- wygłasza teksty poetyckie i prozatorskie, stosując się do zasad poprawnej artykulacji oraz intonacji i zwracając uwagę na warstwę znaczeniową tekstu,
- świadomie korzysta z niewerbalnych środków komunikacji, takich jak gest, mimika twarzy, intonacja, pauza, dostosowując je do rodzaju komunikatu, jego odbiorców, celu wypowiedzi,
- stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej, tak aby jego wypowiedzi były zrozumiałe dla odbiorcy.

Czytanie:

- czyta ze zrozumieniem teksty literackie na poziomie semantycznym i samodzielnie rozwiązuje niektóre zadania świadczące o rozumieniu tekstu na poziomie krytycznym,
- analizuje zależność między użytymi w utworze środkami stylistycznymi a jego treścią,
- wyjaśnia pojęcia *fabuła*, *akcja*, *wątek*,
- wyróżnia rodzaje powieści,
- wnioskuje na temat otaczającej go rzeczywistości oraz miejsca człowieka w świecie na podstawie wybranych tekstów literackich,
- odczytuje plakat,
- dostrzega zależności między dziełem literackim a jego adaptacją,
- zauważa różnice w realizacji tego samego tematu i motywu w różnych dziedzinach sztuki oraz w różnych formach wypowiedzi artystycznej,
- dostrzega mechanizmy oddziaływania reklamy na jej odbiorcę.

Słuchanie:

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi rozmówców,
- dokonuje przekładu intersemiotycznego wysłuchanego komunikatu na taką formę, jak: słuchowisko, scenka dramatyczna itp.

Pisanie:

- stara się zachować poprawność językową i stylistyczną dłuższych wypowiedzi zbudowanych za pomocą różnych typów wypowiedzeń,
- konstruuje teksty informacyjne oraz teksty o charakterze instrukcji,
- redaguje podanie, życiorys, samodzielną prostą notatkę,
- za pomocą odpowiedniego słownictwa wkomponowuje opis przedmiotu, miejsca, cech bohatera w opowiadanie twórcze lub odtwórcze,
- podejmuje próby spójnego opisu dzieła plastycznego,
- niezależnie od budowy utworu streszcza tekst w porządku chronologicznym, szczegółowo relacjonuje przedstawione wydarzenia,
- podejmuje próbę opisu postaci rzeczywistej lub literackiej, uwzględniając jej cechy charakteru i osobowości,
- stosuje zasady estetyki, graficznej organizacji tekstu oraz poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej redagowanych wypowiedzi.

Nauka o języku:

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (dzieli wyrazy na litery i głoski, rozpoznaje głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; dzieli wyrazy na sylaby i potrafi przenieść wyraz do następnej linijki zgodnie z obowiązującymi zasadami; dostrzega różnicę między zapisem a wymową głosek),
- słownictwa (posługuje się słownictwem bliskoznacznym, wyrazami przeciwstawnymi, wybranymi związkami frazeologicznymi pochodzenia biblijnego i mitologicznego, przysłowiami; rozumie znaczenie wyrazów; wyjaśnia sens niektórych neologizmów i archaizmów);
- fleksji (rozpoznaje w wypowiedzeniu odmienne i nieodmienne części mowy, rozpoznaje formę odmiennych części mowy),
- składni (rozpoznaje części zdania; wyróżnia w zdaniu orzeczenie imienne i czasownikowe; zna rodzaje podmiotu; odróżnia zdania złożone podrzędnie i współrzędnie, spójnikowo i bezspójnikowo).

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- buduje spójne i poprawne pod względem językowym wypowiedzi, zróżnicowane stylistycznie w zależności od intencji nadawcy oraz adresata,
- uczestniczy w dyskusji na podany temat, przedstawia logiczne, rzeczowe argumenty poparte odpowiednimi przykładami i stosuje perswazję językową nieprzekraczającą granic kulturalnej rozmowy, tak aby przekonać pozostałych jej uczestników do przyjęcia jego stanowiska,
- wzbogaca wypowiedzi o niewerbalne środki wyrazu, dobrane odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej,
- stosuje w swoich wypowiedziach dialog, opis przeżyć wewnętrznych,
- charakteryzuje bohatera literackiego; ocenia jego postawy i postępowanie, uwzględniając motywy działania,
- wygłaszając tekst poetycki lub prozatorski, stosuje pauzę, dobiera odpowiednio barwę i ton głosu, zaznacza akcenty logiczne, tak aby zwrócić uwagę odbiorcy na warstwę znaczeniową utworu,
- zwraca uwagę na poprawność językową i stylistyczną swoich wypowiedzi.

Czytanie:

- czyta różne teksty literackie na poziomie krytyczno-twórczym,
- rozumie funkcję użytych w utworze środków stylistycznych oraz znaczenie postaci mówiącej w tekście,
- posługuje się terminami *fabuła, akcja, wątek*,
- wyróżnia cechy różnych rodzajów powieści i opowiadania,
- na podstawie analizy utworów literackich odkrywa podstawowe prawa dotyczące człowieka i otaczającego go świata,
- analizuje treści pozaliterackich tekstów kultury,
- porównuje utwory literackie z ich adaptacją filmową lub teatralną,
- dostrzega zależność między realizacją tematu dzieła a jego tworzywem,
- wypowiada opinie na temat reklam i dostrzega werbalne oraz niewerbalne mechanizmy oddziaływania na odbiorcę.

Słuchanie:

- analizuje przenośny sens wysłuchanego tekstu,
- dokonuje w dowolnej formie przekładu intersemiotycznego wysłuchanego komunikatu.

Pisanie:

- konstruuje wypowiedzi zróżnicowane stylistycznie w zależności od intencji nadawcy, odbiorcy komunikatu oraz sytuacji komunikacyjnej,
- stosuje słownictwo odpowiednie do rodzaju i celu wypowiedzi,
- wzbogaca tekst dialogiem charakteryzującym bohatera,
- redaguje opowiadanie twórcze z elementami opisu przeżyć wewnętrznych bohatera, notatkę, sprawozdanie,
- opisując dzieło plastyczne, zauważa jego sens przenośny,
- charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, nazywa cechy jej charakteru, osobowości i usposobienia, zauważa motywy działania,
- dba o estetykę zapisu, poprawność językową i stylistyczną redagowanego tekstu.

Nauka o języku:

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (dostrzega różnicę między wymową a zapisem głosek, oznacza miękkość głoski przez znak zmiękczenia oraz *i*),
- słownictwa (dobiera odpowiednio słownictwo bliskoznaczne w wypowiedzi w celu uniknięcia powtórzeń; stosuje w wypowiedziach pisemnych lub ustnych wyrazy przeciwstawne, związki frazeologiczne i przysłowia, a także powiedzenia związane z regionem; rozumie funkcję neologizmów i archaizmów w tekście, wyjaśnia ich sens),
- fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy, nazywa je i określa formę gramatyczną, rozumie ich funkcję w zdaniu, poprawnie stosuje je w wypowiedzi, w szczególności formy czasowników zakończonych na *-no*, *-to*, nieregularnie odmieniających się rzeczowników, formy proklityczne i enklityczne zaimków, liczebniki w związku z rzeczownikiem),
- składni (rozpoznaje części zdania pojedynczego; nazywa typy orzeczenia – imienne i czasownikowe oraz podmiotu – gramatyczny, domyślny, logiczny, zbiorowy; rysuje wykres logiczny zdania pojedynczego; rozróżnia zdania złożone podrzędnie i współrzędnie; stosuje zasady interpunkcji wypowiedzenia pojedynczego i złożonego).

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie:

- jako świadomy uczestnik sytuacji komunikacyjnej nawiązuje kontakt, podtrzymuje go oraz dobiera formę komunikatu w zależności od celu wypowiedzi i rodzaju odbiorcy,
- różnicuje swoje wypowiedzi stylistycznie, dba o ich poprawność językową, korzysta z bogatego słownictwa, stosuje odpowiednio dobrane do sytuacji komunikacyjnej niewerbalne środki wyrazu, aby komunikat stał się w pełni czytelny dla odbiorcy,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na tematy związane z rzeczywistością oraz dotyczące lektury; wprowadza w temat rozmowy; przekonuje do swojego zdania, udowadniając racje w sposób rzeczowy i logiczny; posługuje się informacją, cytatem z danego źródła; nawiązuje do wypowiedzi interlokutorów, wyciąga wnioski, dokonuje podsumowania rozmowy, modyfikuje własne poglądy; dba o poprawność językową wypowiedzi oraz o przestrzeganie przez dyskutantów zasad kulturalnej rozmowy,
- ubarwia wypowiedzi dialogiem, opisem przeżyć wewnętrznych, monologiem wewnętrznym postaci,
- stosuje charakterystykę bezpośrednią bohatera, wykorzystując bogate słownictwo nazywające cechy; stosuje charakterystykę pośrednią uwzględniającą motywy działania postaci; dokonuje oceny moralnej bohatera w odwołaniu do uniwersalnych wartości etycznych,
- wygłaszając tekst poetycki lub prozatorski z pamięci, podejmuje próbę jego interpretacji głosowej,
- dokonuje autokorekty językowej i stylistycznej wygłaszanego komunikatu.

Czytanie:

- odczytuje tekst poetycki i prozatorski na poziomie przenośnym i symbolicznym,
- analizując konstrukcję i warstwę znaczeniową utworu, bierze pod uwagę funkcję osoby mówiącej w tekście,
- badając strukturę świata przedstawionego, dostrzega mechanizmy rozwoju fabuły, akcji, głównych wątków utworu prozatorskiego,
- na podstawie analizy utworów literackich podejmuje próbę interpretacji znaczenia i miejsca człowieka w świecie,
- odczytuje inne odpowiednio dobrane teksty kultury na poziomie krytyczno-twórczym,

- analizuje treść oraz tworzywo adaptacji filmowej lub teatralnej dzieła literackiego,
- bada zależność między tworzywem dzieła a realizacją tego samego tematu lub motywu w różnych dziedzinach sztuki,
- wyjaśnia mechanizmy oddziaływania reklam.

Słuchanie

- dostrzega przenośny sens wysłuchanego tekstu,
- tworzy własne utwory inspirowane wysłuchanym tekstem,
- potrafi sporządzić notatkę w wybranej przez siebie formie na podstawie wysłuchanego tekstu.

Pisanie

- pisze różnorodne wypowiedzi, dostosowane do sytuacji komunikacyjnej, poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- wprowadza do dialogu słowa narratora dystansującego się wobec wypowiedzi i działań bohaterów,
- pisze opowiadanie twórcze z elementami opisu sytuacji, list oficjalny, notatkę w formie ciągłej, mapy mentalnej, schematu,
- wyjaśnia treści przenośne i symboliczne oraz konteksty interpretacyjne w opisie dzieła plastycznego,
- w sposób pełny i przemyślany charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, przedstawia wszystkie możliwe motywy jej działania, ocenia postępowanie w odniesieniu do wartości etycznych,
- poprawia własne błędy językowe i stylistyczne.

Nauka o języku

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
- fonetyki (stosuje wiadomości dotyczące różnicy między zapisem a wymową głosek oraz funkcji głoski *i* w wyrazie),
- słownictwa (korzysta z bogatego zasobu słownictwa, stosując wyrazy bliskoznaczne; dba o poprawność stylistyczną tekstu; ilustruje wypowiedzi odpowiednio dobranymi związkami frazeologicznymi i przysłowiami; wyjaśnia znaczenie wyrazów na podstawie ich etymologii; wyjaśnia zmiany znaczenia wyrazów; bada funkcję neologizmów i archaizmów w tekście; porządkuje rodziny wyrazów),
- fleksji (poprawnie używa w wypowiedzeniach ustnych i pisemnych form odmiennych i nieodmiennych części mowy, analizuje ich funkcję w zdaniu; dokonuje rozbioru gramatycznego wypowiedzenia pojedynczego),
- składni (dokonuje analizy logicznej wypowiedzenia pojedynczego; rysuje wykresy logiczne zdań pojedynczych z różnymi typami orzeczeń i podmiotów, schematy wypowiedzeń złożonych współrzędnie i podrzędnie; rozpoznaje i konstruuje zdania bezpodmiotowe; dba o poprawność
- interpunkcyjną wypowiedzeń pojedynczych i złożonych).

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

Mówienie

- buduje twórcze, bezbłędne pod względem językowym, dostosowane do sytuacji komunikacyjnej wypowiedzi, w których się swobodnie posługuje werbalnymi i niewerbalnymi środkami wyrazu,

- rozpoczyna i podtrzymuje dyskusję na tematy związane z lekturą; rzeczowo, z zachowaniem zasad kulturalnej rozmowy ocenia stanowiska dyskutantów i podaje propozycje rozwiązania problemów,
- swobodnie się posługuje różnymi formami opowiadania i opisu,
- w sposób pełny i logiczny charakteryzuje bohatera lektury,
- wygłaszając tekst z pamięci, dokonuje jego interpretacji głosowej.

Czytanie

- odczytuje sens utworów poetyckich, prozatorskich i innych dzieł kultury (również spoza listy lektur przewidzianej programem nauczania) na poziomie krytyczno-twórczym, uwzględniając ich strukturę i treści przenośne oraz symboliczne; odwołuje się do kontekstów kulturowych.

Słuchanie

- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach komunikacyjnych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu,
- -analizuje i interpretuje przenośny sens wysłuchanego tekstu artystycznego.

Pisanie

- swobodnie się posługuje wszystkimi przewidzianymi w programie formami wypowiedzi pisemnej, a ponadto tworzy własne teksty, ciekawe pod względem treści i stylu, bezbłędne językowo,
- formułuje wypowiedzi na temat przeczytanych lektur (także spoza listy lektur przewidzianych programem nauczania).

Nauka o języku

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści przewidzianych programem nauczania fonetyki, słownictwa i słowotwórstwa, fleksji oraz składni; przestrzega norm poprawnościowych w formułowanych wypowiedziach,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową o treści spoza programu nauczania dla klasy VI.

V. WYMAGANIA EDUKACYJNE I SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY VII

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- słucha nagrania wzorcowej recytacji

- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu
- rozumie polecenia
- rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźba, grafika) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinię i fakty, rozróżnia fikcję i kłamstwo
- wie, czym jest perswazja, sugestia, ironia, z pomocą nauczyciela i klasy rozpoznaje aluzję
- rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- dostrzega różne motywy postępowania bohaterów
- odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; formułuje wnioski
- czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego
- zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację
- rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do epiki
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze
- wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog
- rozpoznaje balladę jako gatunek z pogranicza rodzajów literackich
- posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich
- rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, felieton
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym
- dostrzega symbole i alegorie w tekstach kultury
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator)

- zauważa związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje
- wypowiada się na temat
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, a w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji
- przygotowuje wywiad
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst, w tym tekst popularnonaukowy
- wyraża swoje zdanie i umie je uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście
- opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową
- opisuje elementy dzieła malarskiego, wykorzystuje z pomocą nauczyciela odpowiednie konteksty
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty
- wygłasza z pamięci tekst poetycki

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wie, czym jest błąd językowy
- ma podstawową wiedzę z zakresu gramatyki języka polskiego:
 - fonetyki (zna różnicę między głosem a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)

- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie)

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie
- określa tematykę wysłuchanego utworu; ocenia wartość wysłuchanego tekstu
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów
- określa problem poruszony w utworze i ustosunkowuje się do niego
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu
- wskazuje podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie
- rozróżnia takie gatunki poezji, jak pieśń, hymn
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości
- rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście
- samodzielnie wyszukuje potrzebne informacje w odpowiednich źródłach, sporządza prosty przypis
- wyszukuje informacje w indeksie i przypisach
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej
- analizuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury

- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska
- zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów,
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów
- redaguje rozprawkę z tezą bądź hipotezą, formułuje odpowiednie argumenty i popiera je odpowiednimi przykładami
- pisze wywiad
- stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
- zachowuje poprawność językową i stylistyczną tworzonego tekstu
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensory przenośne w tekstach kultury, takich jak obraz, plakat, grafika
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji
- recytuje tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- dostrzega błędy językowe i potrafi je skorygować
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głóską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów

- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie)

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym
- określa funkcję przeczytanego tekstu
- interpretuje tytuł utworu
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- dostrzega manipulację i perswazję, wartościowanie w czytanim tekście, w tym w satyrze
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- uzasadnia przynależność gatunkową różnych utworów literackich
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej
- odczytuje sensory przenośne i symboliczne w odbieranym tekście

MÓWIENIE

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych

- i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- aktywnie uczestniczy w dyskusji
- wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej
- pisze na temat, stosując funkcjonalną kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte celnymi dobranymi przykładami
- dobiera i stosuje środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- w rozprawce dobiera odpowiednie argumenty, w których odwołuje się do kontekstu literackiego, popiera je odpowiednimi przykładami
- pisze wywiad, wykorzystując zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- recytuje tekst poetycki, interpretacje głosowo z uwzględnieniem tematu
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
- dokonuje korekty tworzonego tekstu
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, w piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie)

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego
- odczytuje tekst na poziomie przerośnym i symbolicznym
- wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii
- interpretuje symbole występujące w różnych tekstach kultury

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów
- pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania
- posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe
- odwołując się do kontekstów, tworzy rozprawkę z tezą lub hipotezą

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, analizuje elementy językowe w tekstach kultury jako świadome kształtowanie warstwy stylistycznej tekstu
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania w zakresie fonetyki, fleksji, składni, słownictwa

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych
- odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym
- samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego
- krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętych racji
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu, w tym rozprawkę z hipotezą; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem
- redaguje dłuższe formy wypowiedzi

- podejmuje próby własnej twórczości literackiej

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach

